

Free Palestine Bulletin

Politieke
analyse

Exclusieve
interviews

Achtergrond
en feiten

Solidariteit
en actie

Dit blad is een éénmalige uitgave van het Nederlandse Palestina Komitee...

...ter gelegenheid van 60 jaar Nakba. Dit is de catastrofe die de Palestijnen overviel rondom de stichting van de joodse staat Israël in 1948. Meer dan 750.000 Palestijnen werden toen uit hun woonplaatsen verdreven. Israël weigert hun al 60 jaar de terugkeer. Meer dan 500 Palestijnse dorpen zijn met de grond gelijk gemaakt. Israël streeft naar een zo klein mogelijk Palestijns inwonertal, zowel in Israël als in de in 1967 bezette Palestijnse Gebieden. Door zijn "transfer"-of verdrijvingspolitiek, en de dagelijkse beschietingen van Palestijnen, zet Israël de Nakba nog altijd voort. Hoe lang moet dit onrecht nog voortduren? De hoop van Palestijnse maatschappelijke organisaties is gevestigd op burgers, en zij roepen hen op om hun regeringen en Israël onder druk te zetten (zie voorpagina-artikel). Internationaal is er op verschillende fronten als reactie op deze oproep actie gestart, bij consumenten, kerken, bonden, universiteiten en politieke partijen. Met deze uitgave wil het NPK een aantal bestaande initiatieven in Nederland presenteren. Voor meer informatie kunt u zich melden bij het Nederlands Palestina Komitee (zie Colofon opp. 2).

In dit blad o.a.

GroenLinks en SP slopen Muur en nederzettingen

Actie van Consumentenorganisatie PEACE

Palestina van de kaart geveegd (1948-heden)

Nederlandse struisvogelpolitiek in wapenhandel met Israël

"Welkom in de werkelijkheid" Column Justus van Oel

"In de oude kippen zit het vet" Interview met Kees Wagtenonk

Ook Nederlandse kerken laten het afweten

ASN Bank breekt met Veolia

"Ik was zwanger van mijn dochter en wilde biologische producten kopen"

Palestijnse vakbond vraagt om internationale solidariteit

"Boycot Israël is een eenduidige term"

Lessen uit het grijze actieverleden

Geen einde aan bezetting: Palestijnse organisaties roepen op tot sancties

Palestijnse maatschappelijke organisaties hebben de balans opgemaakt. Israël noch de internationale gemeenschap zullen zich iets aantrekken van het advies van het Internationaal Gerechtshof over de Israëlische Muur en nederzettingen, tenzij ze onder druk worden gezet. Met hun Civil Society Call proberen de organisaties nu zelf de leiding te nemen.

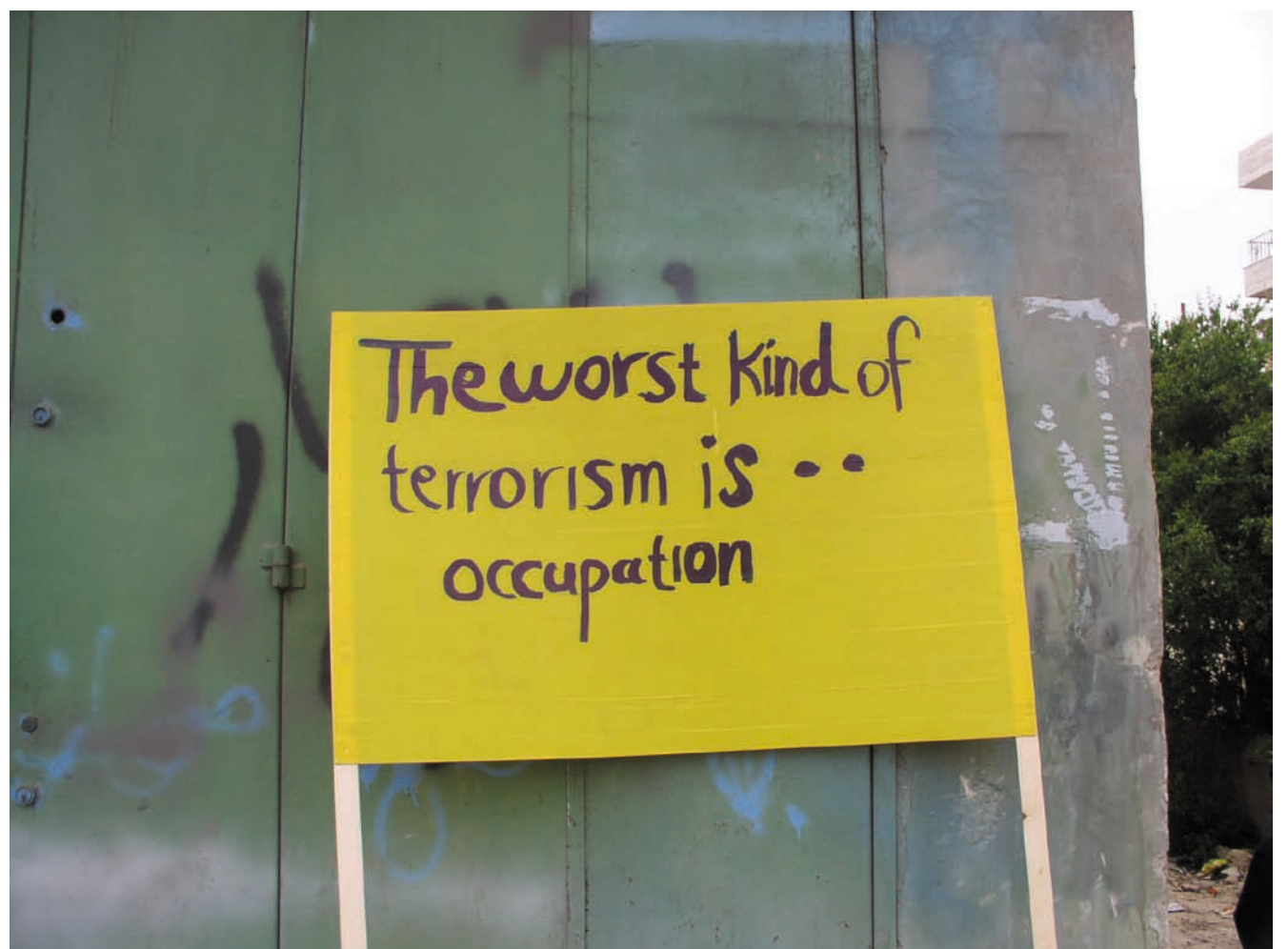
Sonja Zimmermann

Rond de tijd dat het Internationaal Gerechtshof in Den Haag zijn Advies uitbracht over de Muur (juli 2004) ging een Palestijnse campagne van start voor academische en culturele boycot van Israël (PACBI). De campagne was het initiatief van een aantal grote samenwerkingsverbanden van academici, werknemers, NGO's, leerkrachten, schrijvers, artiesten, journalisten, advocaten en vrouwen. Zij beschuldigden Israëlische academische en culturele instellingen en veruit de meeste Israëlische intellectuelen en academici ervan dat zij de Israëlische bezetting en discriminatie van Palestijnen goedpraten of zich in veelbetekenend stilzwijgen hullen. PACBI roept collega's in de internationale gemeenschap daarom op niet langer samen te werken met deze instellingen of vertegenwoordigers ervan.

Het Advies van het Internationaal Gerechtshof over de Muur (het zogeheten ICJ-advies) stelt dat de Israëlische Muur op Palestijns grondgebied, evenals de nederzettingen, illegaal zijn en direct moeten worden ontmanteld. De internationale gemeenschap moet Israël ertoe brengen tot ontmanteling over te gaan en de schade toegebracht aan de Palestijnen te compenseren. Op 9 juli 2005, precies een jaar na de adviesprocedure van het Internationaal Gerechtshof, maakte een groot aantal Palestijnse organisaties samen de balans op:

Israël noch de internationale gemeenschap trokken zich iets aan van het ICJ-advies. Sterker nog, de bouw van de Muur is met grote voortvarendheid voortgezet, en de nederzettingen worden op grote schaal uitgebreid zonder dat ook maar een haan ernaar kraait. Israël had Oost-Jeruzalem en de Golan-Hoogvlakte al illegaal ingelijfd, en lijft nu ook feitelijk grote delen van de Westelijke Jordaanoever in door middel van de Muur. Dit alles bovenop het feit dat de staat Israël gebouwd is op land dat grotendeels etnisch is gezuiverd van zijn Palestijnse bevolking, met het merendeel der Palestijnen verspreid over de wereld levend als vluchtelingen. En bovenop de discriminatie die Israël pleegt tegen zijn Arabisch-Palestijnse burgers. Aangezien niets ten goede veranderde besloten Palestijnse maatschappelijke organisaties een oproep te doen tot een brede boycot analoog aan de boycot tegen Zuid Afrika tijdens de Apartheid. Alle gelederen van het Palestijnse volk: vluchtelingen, Palestijnen onder bezetting en de Palestijnse inwoners van Israël zijn in deze oproep verenigd, in totaal 171 bonden, associaties, campagnes, netwerken, koepels etc. *(Zie vervolg op pagina 2)*

Omar Barghouti:
"Conventionele acties zijn niet langer voldoende"

Demonstratie tegen de Muur in Palestina

Foto: Wim Lankamp

COLOFON

Uitgave

Dit blad is een éénmalige uitgave van het Nederlandse Palestina Komitee ter gelegenheid van 60 jaar Nakba.

Aan dit speciale nummer werkten mee:

Karel van Broekhoven, Jacqueline de Bruijn, Winnie de Ceuninck van Capelle, Joost Hardeman, Harry Hendrix, Guus Hoelen, Wim Lankamp, Anke Nieuwhof, Justus van Oel, Yaël Singer, Robert Soeterik, Wendela de Vries, Kees Wagtendonk, Mieke Zagt, Sonja Zimmermann

Opmaak

Winnie de Ceuninck van Capelle

Druk

Dijkman in Diemen

Eindredactie

Sonja Zimmermann

Adresgegevens

Nederlands Palestina Komitee
Postbus 10520, 1001 EM Amsterdam
Telefoon: 020-6246046
Fax: 084 – 7234060
Email: npk@xs4all.nl
Website: www.palestina-komitee.nl
Donaties: Postbank 1806947

GroenLinks en SP slopen Muur en nederzettingen

De Campagne "Ik ben ontzet" biedt op 5 juni 2007 een taart aan aan de leden van de Tweede Kamer op het Plein in Den Haag ter markering van 40 jaar Israëlische bezetting sinds 1967. Mariko Peters (GroenLinks) en Harry van Bommel (Socialistische Partij) verwijderen symbolisch de Israëlische Muur en nederzettingen van de taart. De andere politieke partijen schitteren door afwezigheid. Foto: Winnie de Ceuninck van Capelle

Palestijnse maatschappelijke organisaties roepen op tot sancties

(Vervolg van voorpagina)

De oproep roept op tot boycot, desinvesting en sancties, en wordt daarom naast "Civil Society Call" de "BDS Oproep" genoemd. Deze oproep tot BDS zal worden gehandhaafd totdat Israël voldoet aan de volgende drie eisen: 1) opgeven van de bezetting en kolonisatie van Palestijnse gebieden inclusief ontmanteling van de Muur; 2) respect voor de rechten van de Arabisch-Palestijnse bewoners van Israël op volledige gelijkheid; 3) eerbiediging van de rechten van de Palestijnse vluchtelingen zoals vastgelegd in VN resolutie 194 om terug te keren naar hun huizen en bezit.

B,D en S: Hoe staat het met de Nederlandse bereidwilligheid om zich in te zetten langs deze lijnen? Uit een onlangs afgeronde enquête van het Nederlands Palestina Komitee (NPK) onder maatschappelijke organisaties in Nederland werkzaam op het terrein van internationaal recht, mensenrechten en oorlog/vrede bleek dat de meeste organisaties de S van overheidssancties als het meest wenselijke zien. Met name staan ze achter opschorting van het EU Associatieverdrag met Israël, vanwege Israël's mensenrechtenschendingen. De EU is Israël's grootste handelspartner, en het instellen van douaneheffingen door de EU zou Israël direct economisch treffen. Een andere gewenste sanctie is het volledig stoppen van wapenhandel en –doorvoer. De effectiviteit van stopzetten van wapendoorvoer is onbetwistbaar, met Schiphol als grootste doorvoerhaven van wapens vanuit de VS op weg naar Israël.

Bij de B van boycot komt vooral de private sector in beeld. De geënquêteerde organisaties bleken boycot van bedrijven die in de nederzettingen investeren of die betrokken zijn bij de bouw van de Muur een zeer geëigend middel te vinden. Voorbeelden zijn Caterpillar, Riwal en Hyundai, alle drie bedrijven wier

machines bijdragen aan de bouw van Muur en nederzettingen.

Desinvesteren werd door de geënquêteerden eveneens gezien als een effectief middel. Elders in deze krant wordt gerapporteerd over de ASN bank die zijn investeringen in Veolia staakte, na te zijn geïnformeerd over Veolia's betrokkenheid bij de aanleg van een tramlijn tussen Jeruzalem en joodse nederzettingen, dwars door bezet Palestijns gebied.

“Wat nodig is, is ethische decolonisatie”

Met de organisaties zien ook steeds meer individuen de noodzaak ervan in. Zo bleek uit een door United Civilians for Peace (UCP) geïnitieerde NIPO enquête dat ruim de helft van de Nederlanders meent dat Nederlandse consumenten Israëlische producten uit de Bezette Gebieden moeten boycotten.

“Conventionele acties zoals demonstraties en brieven schrijven zijn niet langer voldoende”, stelt de Palestijnse politiek analist Omar Barghouti. Zij verhogen niet de politieke prijs die Israël moet betalen voor zijn bezetting en onderdrukking van de Palestijnen. Europeanen kunnen demonstreren zoveel ze willen: het zal Israël een zorg zijn”.

Is er dan nog hoop voor de Palestijnen dat de situatie zich ooit ten goede zal keren? Omar Barghouti: “Het voorbeeld van Zuid Afrika laat zien dat het hoogtepunt van de Apartheid werd bereikt vlak vóór de ineenstorting ervan. Israël en de zionisten zijn op weg internationaal paria's te worden. Kijk maar naar recente opiniepeilingen. Mensen steunen het zionisme niet, maar ze zijn er bang voor, en daartussen zit een groot verschil”. “We moeten ons niet alleen druk maken om de militaire bezetting en het recht op terugkeer dat de Palestijnse vluchtelingen

wordt ontzegd; waar het om gaat is het principiële recht op gelijkheid. Israël is een staat van kolonisten, en moet vervangen worden door een seculiere democratische staat, die gelijke burgerrechten geeft aan zowel Palestijnse vluchtelingen als Israëlische joden. Alleen een dergelijke ethische decolonisatie kan het schijnbaar onverzoenlijke met elkaar verzoenen. Met zijn drie eisen waarin ondermeer deze principiële gelijkheid wordt onderstreept, geeft de Palestijnse “Civil Society Call” sturing aan de wereldwijde solidariteitsbeweging, en nemen Palestijnse maatschappelijke organisaties, daar waar de internationale gemeenschap en de Palestijnse Autoriteit dit laten liggen, het heft in handen voor de formulering van de gewenste toekomst van Palestina. Er zijn tekenen dat de Palestijnse BDS-oproep internationaal steeds meer weerklank begint te vinden, ook in Nederland, getuige verschillende reportages in deze krant.

Bronnen:

- * PACBI: <http://www.pacbi.org/about.htm>
- * Civil Society Call, www.badil.org/boycott-statement.html
- * Interview Silvia Cattori met Omar Barghouti, No State has the Right to Exist as a Racist State www.voltairenet.org/article153536.html
- * New Internationalist, 1/5/2007, Boycott Israel, Omar Barghouti puts the Case.
- * Een samenvattend verslag van het NPK onderzoek “Druk op Israël” is te vinden op [http://www.palestina-komitee.nl/upload/UserFiles/File/drukopisral\[1\].pdf](http://www.palestina-komitee.nl/upload/UserFiles/File/drukopisral[1].pdf)
- * De NIPO enquêtes van United Civilians for Peace kunnen worden ingezien op <http://www.unitedcivilians.nl/nl/doc.phtml?p=Opiniepeiling>

Consumentenactie PEACE tegen Israëlische fraude met nederzettingenproducten

De PEACE Consumenten Vereniging voert een uitgekende actie tegen de producten uit de Israëlische nederzettingen. PEACE is erachter gekomen dat deze producten ten illegaal als Israëlische producten in de EU worden ingevoerd. Daardoor worden ten onrechte geen invoerrechten betaald over deze producten. Dat is fraude, want producten uit de nederzettingen mogen uitdrukkelijk niet als Israëlische producten worden ingevoerd, want zij zijn afkomstig van Palestijns grondgebied. Illegaal bezet, gestolen en etnisch gezuiverd Palestijns gebied.

Joost Hardeman

Dat maakt dat PEACE de handel via de rechter kan aanpakken. Er worden misleidende etiketten op de avocado's, sinaasappelen, verse tuinkruiden, paprika's, en vele andere producten, die in die nederzettingen worden geproduceerd, geplakt. Er moet op staan dat ze uit de Israëlische nederzettingen komen in het door Israël bezette Palestina, maar er staat Israël op. PEACE kan dus Albert Heijn, de Hema, en alle andere grootwinkelbedrijven via de rechter dwingen de juiste informatie te verstrekken. De overheid heeft deze wetsovertreding nooit aangepakt en toegestaan dat in plaats van de Nederlandse wet, het Israëlische beleid werd uitgevoerd. Dat is dus een heel andere aanpak dan destijds met de Outspan sinaasappelen. In de 70-er jaren werd het Zuid-Afrikaanse Apartheidsregime danig in de problemen gebracht doordat consumenten massaal de Outspan-sinaasappelen weigerden te kopen. Die methode is bij de nederzettingen-producten niet toepasbaar omdat de consument niet kan zien of een product wel of niet echt uit Israël komt. Maar het hoeft ook niet, want als de supermarkten deze bezettingsproducten niet meer verkopen is het effect hetzelfde.

Hoeft de consument dan helemaal niets te doen? Zeker wel, om de actie tot een succes te maken is de steun van consumenten nodig. Wat kunnen consumenten doen?

- U kunt de brief van PEACE kracht bijzetten door een strookje in te leveren in de winkels (zie www.peaceconsumer.org) waarin u vraagt niet langer de Nederlandse en Europese wetten en regels te overtreden en bovenal om te vragen om de verkoop van nederzettingenproducten geheel te staken en u daarvoor garanties te geven.
- U kunt de campagne financieel steunen via de website van PEACE: www.peaceconsumer.org
- U kunt op dezelfde website eind mei mee aangifte doen van fraude bij het Openbaar Ministerie en de dagvaarding van de supermarkten ondersteunen u kunt uw contacten in andere Europese landen vast op de hoogte stellen. Deze actie is in Nederland begonnen, maar wordt na de zomer een actie in de hele Europese Unie.

En u kunt natuurlijk ook gewoon alle Israelische producten gaan boycotten. Immers, als Israël het zelf met valse etiketten onmogelijk maakt om te bepalen welke producten geboycot moeten worden, dan maar alle Israëlische producten boycot-

ten. Het zal de PEACE-actie zeker makkelijker maken als de handel schade ondervindt doordat alle Israëlische producten minder verkocht gaan worden. Dan zal het economisch lonend worden om voortaan toch maar eerlijk te zijn met die etiketten.

Schap bij AH: Bleekselderij "uit Israël". Of misschien uit een nederzetting? Beter maar helemaal niet kopen. Een Haarlemse activiste plakt stickers: "koop geen vruchten van bezetting". Foto: Karel van Broekhoven

-----✂-----
Aan de Klantenservice:

Ik vraag van u de garantie dat u geen producten verkoopt die uit de Israëlische nederzettingen komen.

De Israëlische nederzettingen zijn onrechtmatig volgens de Verenigde Naties. De Nederlandse regering en de Europese Commissie zijn het daarmee eens. Handel met de nederzettingen versterkt hun positie.

De Israëlische nederzettingen liggen in bezet Arabisch-Palestijns gebied dat in juni 1967 door Israël is veroverd. De nederzettingen zijn het belangrijkste struikelblok voor een duurzame oplossing en vredesregeling.

Ik vind daarom dat uw winkel zich moet houden aan het internationaal recht en aan de opvattingen van de Nederlandse regering en de Europese Commissie.

Ik wil:

- dat u zich aan de wet houdt
- dat u actief fraude van nederzettingenproducten bestrijdt
- dat u het internationaal recht respecteert
- dat u Maatschappelijk Verantwoord Onderneemt

En vooral dat u de verkoop van producten uit de Israëlische nederzettingen staakt.

Ik wil bovendien van u 100% garantie dat u deze producten niet (meer) verkoopt.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

e-mail:

Palestina van de kaart geveegd (1948-heden)

Aan de vooravond van de stichting van de Staat Israël in 1948, was door aankopen van vooral het Joods Nationaal Fonds in de voorafgaande decennia rond 7 procent van de grond van het Mandaatgebied Palestina in handen van joodse kolonisten gekomen. Niettemin werd in 1947 – in het kader van het verdelingsplan van de Verenigde Naties inzake het Mandaatgebied Palestina ruim 54 procent van het grondgebied aan het joodse bevolkingsdeel toegewezen – dat wil zeggen het achtvoudige van wat op dat moment in joods bezit was. Een dergelijke verdeling was des te schrijnender aangezien het Mandaatgebied Palestina toentertijd werd bewoond door ruim tweemaal zoveel Palestijnen als joden

(1,4 miljoen respectievelijk 650.000). In de oorlog van 1948 tussen Israël en de Palestijnen/Arabische staten wisten joodse strijdgroepen dit aan het joodse bevolkingsdeel toegewezen deel door verovering verder te vergroten tot 78 procent. Op basis van een tot in de details uitgewerkt plan, zijn ruim 750.000 Palestijnen uit hun woongebied verdreven. Dat wil zeggen, iets meer dan de helft van alle Palestijnen en zelfs om 83 procent van de Palestijnen die in het gebied woonden, dat na afloop van de oorlog de Staat Israël is gaan beslaan. Van de resterende 17 procent - 150.000 Palestijnen - was nog eens 20 procent binnenlands vluchteling (vluchteling in Israël). De Palestijnen duiden de ge-

beurtenissen in 1948 aan met al-Nakba (de Catastrofe).

Om de terugkeer van de ontheemden en vluchtelingen te bemoeilijken, werden hun woonoorden systematisch met de grond gelijk gemaakt: zo'n 530 (de helft van alle Palestijnse dorpen). Nog eens 150 werden ontvolkt en zijn nadien door joodse kolonisten in bezit genomen. De namen van de Palestijnse dorpen werden van de landkaarten verwijderd en de Arabische namen van de resterende woonoorden en geografische markatiepunten door Hebreeuwse vervangen.

In de Juni-Oorlog van 1967 werd met de verovering van de Westelijke Jordaanoever en de Strook van Gaza het resterende deel van het voormalige Mandaatgebied door Israël bezet. Opnieuw zagen zo'n 300.000 Palestijnen zich vanwege het oorlogsgeweld gedwongen om naar elders te vluchten. Sindsdien woont de helft van alle Palestijnen (5 van de 10 miljoen) als vluchteling buiten Palestina, de meesten van hen in de omringende Arabische landen.

Ook na 1967 zijn door Israël grote inspanningen verricht om het veroverde gebied te absorberen: door de bouw van joodse nederzettingen (waar inmiddels ruim 450.000 joodse kolonisten gevestigd zijn, ofwel bijna 10 procent van de bevolking van Israël) en militaire bases, de aanleg van zogeheten bypass roads, de bouw van de Muur, het instellen van militaire zones, het afbakenen van 'natuureservaten', enzovoort. Volgens het United Nations' Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) is het resultaat van al deze inspanningen geweest, dat in bovengenoemde periode de Palestijnen rond 40 procent van het grondgebied van de Westelijke Jordaanoever feitelijk is ontnomen (de Strook van Gaza is medio september 2005 door Israël ontruimd). De resterende 60 procent vormt 12,5 procent van het voormalige Mandaatgebied Palestina. Dat wil zeggen, dat anno 2008 er voor de Palestijnen op papier nog slechts 14 procent van het historische Palestina over is: 12,5 procent (Westelijke Jordaanoever) plus 1,5 procent (Strook van Gaza).

Maar ook in Israël zelf wordt nog altijd hard gewerkt aan de verjoodsing van die delen van het land, waar grote aantallen Palestijnen wonen, zoals in Galilea en in de Naqab (Negev) Woestijn.

Het moge duidelijk zijn dat Palestijnen als gevolg van de kolonisatie van Palestina, niet alleen hun bezittingen, maar door geweld van joodse strijdgroepen en later van de Israëlische strijdkrachten in veel gevallen ook het leven verloren hebben.

bron: Robert Soeterik (red.), *de Verwoesting van Palestina*; Amsterdam, Stichting Palestina Publikaties, 2008

Werkgroep Keerpunt:

Kerken moeten Moreel Verantwoord Investeren

De oecumenische werkgroep Keerpunt zet zich in voor rechtvaardige vrede in Palestina en Israël en stelt zich als doel christenen en kerkelijke organisaties te helpen in hun meningsvorming hierover en hen te stimuleren zich in woord en daad solidair te tonen. De werkgroepleden zijn actief in kerken, kerkelijke instellingen en theologische opleidingen in Nederland, maar de werkgroep heeft er nadrukkelijk voor gekozen zich onafhankelijk van de kerken te kunnen opstellen. De leden komen tot dusver uit de kringen van de Rooms Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland.

Guus Hoelen

De werkgroep sluit zich aan bij de oproep van de Wereldraad van Kerken (15 maart 2002): "Stop de illegale bezetting van Palestina, steun een rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten". Een oproep die ook voortdurend wordt gedaan door Israëlische en Palestijnse vredesgroepen en mensenrechtenorganisaties. De oproep van de Wereldraad van Kerken stelt dat een politiek en kerkelijk blijven zwijgen alleen maar kan worden

gezien als medeplichtigheid aan bezetting en geweld.

De rol van kerken en christenen in het Israëlisch-Palestijns conflict

Christenen weten zich vanuit de bijbel geroepen de waarheid te spreken en gerechtigheid te doen en om een bijzondere verantwoordelijkheid voor de wereld te aanvaarden door "zout van de aarde, licht voor de wereld" te zijn.

De werkgroep weet zich met Israël verbonden in het lezen van Wet en Profeten. Door deze verbondenheid wordt het Israëlisch-Palestijns probleem niet uitgesloten, maar wordt het ingesloten. Daarbij zijn het doen van recht en het actief bevorderen van vrede voor beide volken belangrijke noties. Zo weet de werkgroep zich evenzeer verbonden met het Palestijnse volk dat zwaar lijdt onder bezetting en verdrijving.

(Lees verder op volgende pagina)

De werkgroep ervaart met pijn dat juist in het Israëlisch-Palestijnse conflict door kerkpolitieke en religieus-ideologische stellingnamen de roep om gerechtigheid wordt overstemd en het werk aan verzoening en vrede wordt lam gelegd. Wij willen uit deze politieke en religieuze impasse een uitweg zoeken. Schendingen van mensenrechten, illegale (her)bezetting, het Palestijnse vluchtelingen-vraagstuk, het vaststellen van de grenzen van de staat Israël en een rechtvaardige oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict, zijn ook onze zaak. Om rechtvaardig te zijn moet een oplossing minstens gebaseerd zijn op het internationaal recht. Israël zal dus de nederzettingen moeten ont-ruimen, de bezetting beëindigen, en zich terugtrekken achter de bestandlijn van 1967, zoals aangegeven in de betreffende resoluties van de Verenigde Naties.

De inhoud en de actie

De werkgroep oriënteert zich meer in het bijzonder op het gedachtegoed van het Oecumenisch Palestijns Centrum voor Bevrijdingstheologie "Sabeel" in Jeruzalem onder de charismatische leiding van dr. Stephan Naim Ateek. Belangrijk zijn daarbij de "Verklaring van Jeruzalem 2004" over de samenhang tussen het christen-zijn en het verzet tegen de bezetting, en de toespraken van de Evangelisch-Lutherse bisschop dr. Munib Younan, waarin hij onder meer de bezetting tot 'status confessionis' verklaart, d.w.z. een zonde tegen de menselijkheid en tegen God (zie de betreffende dossiers via www.werkgroepkeerpunt.nl).

Moreel Verantwoord Investeren

Nadat de Presbyteriaanse Kerk in de USA in 2004 een onderzoek was begonnen naar de wenselijkheid van desinvesteren (verkoop van aandelen) kwam er een heftige tegenreactie vanuit een groot deel van de joodse gemeenschap in de VS en vanuit delen van de eigen kerk die het desinvesteren als een negatieve actie zagen. Daarop is gekozen voor de uitdrukking 'Moreel Verantwoord Investeren' (MVI) dat ook kan inhouden dat men juist wél gaat investeren in Palestina, maar zonder daarbij de bezetting door Israël te steunen. Sabeel heeft eveneens een verklaring uitgebracht over MVI (www.sabeel.org) en meent dat selectieve en gefaseerde desinvestering als actie kan en moet worden ingezet. Selectief door desinvestering alleen toe te passen op bedrijven die profiteren van de bezetting en gefaseerd door eerst overleg te plegen met de bewuste bedrijven en hen uit te nodigen hun omstreden activiteiten te beëindigen. Overigens heeft ook de Wereldraad van Kerken het Moreel Verantwoord Investeren in samenhang met de Israëlische bezetting aanbevolen. De werkgroep heeft de overwegingen voor een dergelijke benadering tevens uitgewerkt in de "Beginselverklaring van Utrecht" en gepresenteerd op een symposium in Utrecht in 2006. In de verklaring zijn de juridische, morele en theologische argumenten voor Moreel Verantwoord Investeren uitgewerkt. De werkgroep heeft bij haar verzoek om steun weinig gehoor gevonden bij de Raad van Kerken in Nederland (deze is tot op het bot verdeeld over de bezetting van de Palestijnse Gebieden) en evenmin bij de Protestantse Kerk

in Nederland (deze heeft zojuist een éézijdige discussienota vastgesteld waarin de verbondenheid met Israël (staat, land en volk) prevaleert boven het opkomen voor recht en gerechtigheid. De werkgroep zal nu ook de (in Nederland) kleinere kerkgenootschappen gericht aanschrijven met het verzoek zich uit te spreken over de "Beginselverklaring van Utrecht". Een verandering moet blijkbaar beginnen in kleinere condensatie-kernen.

Verder is de werkgroep betrokken bij (voorbereidende) acties om te komen tot het aanspreken van pensioenfondsen op hun beleggingsbeleid en de vraag of zij de grove schendingen van het internationale recht (volkenrecht, humanitair recht en oorlogsrecht) mede in hun beleggingsafwegingen willen betrekken. Voorts vindt er een voorbereiding plaats van het tegengaan van de verkoop van producten uit de Israëlische kolonies in Palestijns Bezet Gebied.

Contact Werkgroep Keerpunt

De werkgroep geeft een Nieuwsbrief uit, vervaardigt dossiers en readers en organiseert symposia. Meer informatie kan worden gevonden op www.werkgroepkeerpunt.nl

De werkgroep kan meer leden gebruiken en wil graag in contact komen met mensen die aan haar werk willen bijdragen. In dat geval graag contact opnemen met secretariaat@werkgroepkeerpunt.nl of Secretariaat keerpunt, Stadhouderslaan 5, 3832 AB Leusden.

SOEMOED

Soemoed (Arabisch voor standvastigheid) is de tweemaandelijks publicatie van het Nederlands Palestina Komitee. In de achterliggende 35 jaargangen heeft Soemoed als enige Nederlandstalige uitgave consequent het Palestijnse verhaal weergegeven: over de ontrecting, onderdrukking en de internationale medeplichtigheid aan het lot van de Palestijnen, maar ook over verzet en internationale solidariteit. Daarbij richt het de aandacht op alle segmenten van het Palestijnse volk: in Israël, de Palestijnse Gebieden, in de diaspora.

Voor 2008 bedraagt de abonnementsprijs 32,50 Euro (zes nummers). Voor abonnementen of het aanvragen van een proefnummer: npk@xs4all.nl, of telefonisch 020 - 6 246 046

Steun de campagne:
'Medicijnen voor Gaza!'

gironummer: 6360364
t.n.v. Stichting Palestina
Rotterdam

35 Nederlandse bedrijven steunen de bezetting

Producten uit de nederzettingen zijn niet gemakkelijk te identificeren op de Nederlandse markt, aangezien zij meestal het etiket "Made in Israël" dragen. Volgens het EU-Israël Associatieverdrag, dat in juni 2000 werd gesloten, zijn Israëlische exportproducten bestemd voor de Europese Unie vrijgesteld van importheffingen. Volgens de EU komen producten uit de nederzettingen echter niet in aanmerking voor deze handelsvoordelen. Sinds februari 2005 is een overeenkomst van kracht die vereist dat op Israëlische goederen die naar de EU worden geëxporteerd de plaats van herkomst wordt aangegeven. Dit stelt de douaneautoriteiten van de EU-lidstaten in staat om Israëlische producten van nederzettingenproducten te onderscheiden. Of deze overeenkomst effectief werkt, is niet bekend.

23 nederzettingenbedrijven exporteren naar Nederland. Ondanks de verwarrende etiketteringpraktijken zijn in totaal 23 Israëlische nederzettingenbedrijven geïdentificeerd die naar Nederland exporteren:

- Groenten en fruit: Agrexco, Arava, Hadiklaim, Jordan Plains
- Andere voedselproducten: Adanim Tea, Amnon & Tamar, Oppenheimer
- Bloemen: Agrexco
- Wijn: Barkan, Carmel, Golan Heights, Tishbi
- Andere dranken: Soda-Club
- Cosmetics: Dead Sea Laboratories, Intercosma
- Plasticproducten: Keter Plastic, Mapal Plastic Products, Tip Top Toys
- Metaalproducten: A.R.I. Flow Control Accessories, Mul-T-Lock
- Andere producten: Afic, Bio-Lab, Caesarea Carpets, Ofertex Industries

In de meeste gevallen exporteren deze bedrijven goederen die in nederzettingen zijn vervaardigd naar Nederland, in sommige gevallen vermengd met goederen die in Israël zijn geproduceerd. In sommige gevallen zijn de geëxporteerde producten in Israël vervaardigd, maar wordt het bedrijf toch in dit rapport opgenomen aangezien het een groot kantoor of een fabriek in een nederzetting heeft. Van een deel van deze 23 bedrijven zijn bij elkaar 25 Nederlandse handelspartners gevonden: 8 Nederlandse marketingdochteren van de betreffende Israëlische bedrijven en 17 Nederlandse verkopers en importeurs. Groenten en fruit die door deze bedrijven uit de nederzettingen worden geëxporteerd, worden door de meeste Nederlandse supermarktketens verkocht, voornamelijk onder de merknamen Carmel en Jaffa. Bloemen van Agrexco worden breed gedistribueerd in Nederland. Andere producten die geëxporteerd worden door bedrijven uit de nederzettingen, worden verkocht door bekende Nederlandse winkelketens.

Nederlandse bedrijven gaan actief contacten aan
De economische relaties tussen Nederland en de joodse nederzettingen zijn geen eenrichtingverkeer van Israël naar Nederland. Vanuit Nederland worden net zo goed econo-

mische relaties met de nederzettingen aangegaan. Zo hebben Soda-club en Unilever er investeringen. Interwand Eibergen levert glazen wanden voor een nieuw terminalgebouw bij de Erez grensovergang tussen Israël en de bezette Gaza-strook, die beheerd wordt door het Israëlische Departement voor Veiligheid. En Riwal verhuurt mobiele kranen die gebruikt worden bij de bouw van de Israëlische afscheidingsmuur op de bezette Westelijke Jordaanoever. Verschillende Israëlische bedrijven (Agrexco, Arava, Bio-Lab, Keter Plastic, Mapal Plastic Products en Mayanot Arden) hebben dochterbedrijven of joint-ventures in Nederland. De Nederlandse regering faciliteert deze economische banden weliswaar formeel niet, maar neemt evenmin krachtig stelling. Het ontbreekt Nederland aan een actief ontmoedigingsbeleid, dit in tegenstelling tot het officiële Nederlandse beleid dat nederzettingen als illegaal kwalificeert.

De informatie in dit artikel is ontleend aan het rapport van bureau Profundo van september 2006 "Nederlandse economische relaties die de Israëlische bezetting van Palestijnse en/of Syrische gebieden ondersteunen." Het volledige rapport is te vinden op www.unitedcivilians.nl.

“In de oude kippen zit het vet”

Een Palestijns spreekwoord, raadgevingen van oude mensen zijn waardevol en slaat men niet in de wind.

Kees Wagtendonk (75) is medeoprichter van en nog steeds actief als secretaris bij het Nederlands Palestina Komitee. Hij sjouwt met spandoeken, regelt demonstraties en stond jarenlang elke twee weken voor de Albert Heijn te demonstreren tegen de verkoop van Israëlische producten. Kortom, hij zet zich nu al bijna veertig jaar in voor het Palestijnse volk. Het is allemaal begonnen met een motorrit, die hij in 1958 maakt door het Midden-Oosten.

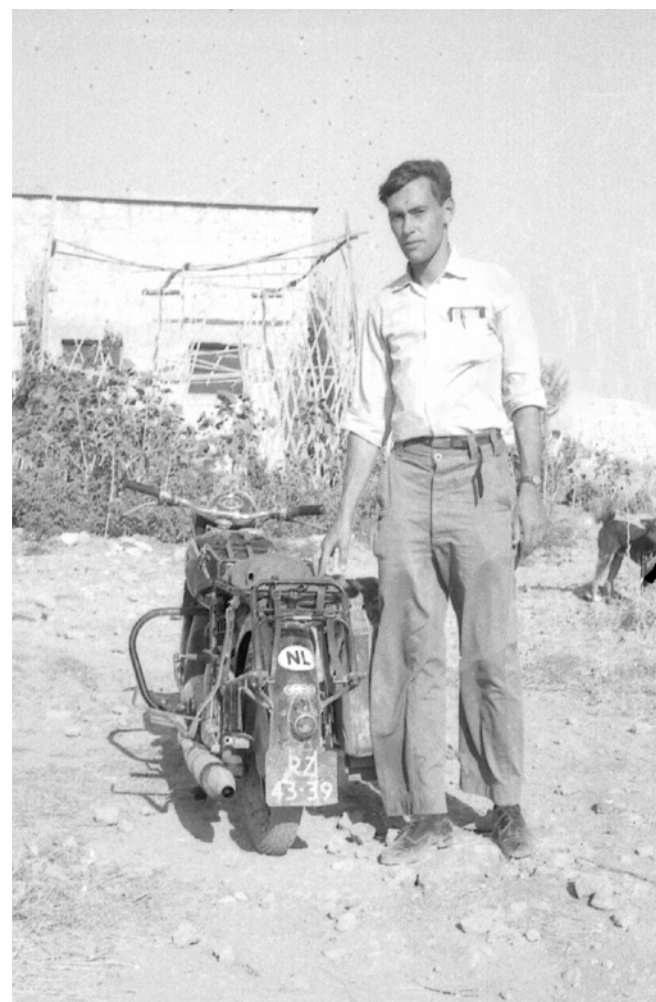
Jacqueline de Bruijn

Waarom bent u in 1958 op de motor naar het Midden-Oosten gegaan?

Ik ben in 1953 theologie gaan studeren. Tijdens mijn kandidaats kwam ik erachter dat predikant worden eigenlijk meer de wens van mijn vader was. Ik heb het toen omgebogen naar Vergelijkende Godsdienstwetenschap, met als hoofdvak Islam en als bijvakken Arabisch en Hebreeuws. Na een klein jaar wilde ik die moslims wel ontmoeten, dat was in die tijd heel moeilijk. Die zaten ver weg. Ik was 25 jaar en ik zocht natuurlijk ook het avontuur en de romantiek van het Oosten. Om de tocht te financieren had ik met de ANWB afgesproken om reisverhalen met foto's per post te sturen. Met mijn DKW 200 cc ging ik dwars door Europa naar het Midden-Oosten.

Wat was de reisroute?

Joegoslavië, noord Griekenland, door Turkije. In het Europese deel van Turkije lag er op eens een laag van 8 cm mul zand op de weg en **“Die baard moet je afscheren, je bent toch geen geestelijke?”** Enorme brandplek, ik denk dat je hem nog steeds kan zien. Naar de Nederlandse vertegenwoordiging gegaan en die zeiden: “Direct naar het ziekenhuis.” Daar heb ik een week gelegen met bloedvergiftiging. Daarna ben ik doorgereisd naar Syrië.

Kees Wagtendonk en zijn motor in Syrië, zomer 1958

Hoe reageerde mensen op u?

Ik had een baard laten staan, een mooie zwarte baard. In Aleppo kwam ik met veel jongeren in contact en die zeiden: “Die baard moet je meteen afscheren. Je bent toch geen geestelijke?” Dat wilde ik nou juist niet worden dus dat deed ik. Overall heb ik interessante gesprekken gevoerd. Ik kwam ook bij mensen thuis. Een Syrische jongen reed bijvoorbeeld achterop met mij mee naar zijn oom, die woonde op een boerderij in de buurt van Aleppo. Deze jongeman kwam van een jongerenfestival in Moskou. Syrië was, het was de tijd van

de koude oorlog, erg gericht op de Sovjet-Unie. Ik heb 30 jaar met hem gecorrespondeerd. Hij is later minister geworden. Soms krijg ik van een Nederlander nog een telefoontje dat hij de ex-minister heeft ontmoet en dat hij naar mij vroeg.

Hoe lang was u in Syrië

Ik heb een week in Aleppo gezeten. Daarna ben ik naar Damascus gegaan waar ik een Palestijnse vluchtelingenkamp heb bezocht. Hoe je daar terecht komt, dat weet ik echt niet meer. Dat zijn van die toevalligheden die gebeuren. De Palestijnen vertelden over hun achtergrond. Het was tien jaar na de stichting van de staat Israël en de herinneringen waren nog vers. Dat waren aangrijpende verhalen die ik te horen kreeg. Ik herinner mij een jongen die vertelde dat ze uit Ramle en Lydda kwamen en dat ze daar gewoon waren weggejaagd ‘at the point of the gun’.

Ze spraken allemaal Engels?

Ja, wij Nederlanders kloppen ons vaak op de borst over onze geweldige talenkennis. Maar het is mij opgevallen dat mensen in het Midden-Oosten vaak beter Engels spreken dan wij.

Was u verbaasd toen u die verhalen hoorde in het vluchtelingenkamp?

Ja, dat was nieuw voor mij. Ik ben betrekkelijk naïef aan die reis begonnen. Natuurlijk wist ik van de verhouding van Israël met de omringende Arabische staten. Maar ik had de verhalen over Israël klakkeloos aanvaard. De bekende verhalen, ‘De woestijn is door de Israëliërs groen gemaakt’, ‘Een land zonder volk voor een volk zonder land’ en ‘Als je niet in wonderen gelooft dan ben je geen realist.’ enzovoort. Ik stond er vrij neutraal tegenover en was niet echt een bewonderaar van Israël, mijn vader was dat meer.

U kwam voor het eerst in aanraking met Palestijnen, maar uw reis ging weer verder.

Ik ben naar Amman doorgereisd, en daar heb ik gelogeed bij familie van een Palestijn in Nederland, Elias Rantisi, een christen Palestijn uit Jaffa. Om gesproken Arabisch te leren had ik van de Nederlands-Arabische Kring zijn naam gekregen. In Oost-Jeruzalem logeerde ik bij mevrouw Antonius, de weduwe van George Antonius, de schrijver van het boek *The Arab Awakening*. Door haar ben ik opnieuw met Palestijnse vluchtelingen in contact gekomen. Ze deed vrijwilligerswerk in een vluchtelingenkamp in Oost-Jeruzalem en nam mij mee.

Bent u ook naar Israël gegaan?

Nee, toen niet, dat was onmogelijk. (Oost-Jeruzalem en de Westelijke Jordaanoever stond tot 1967 onder Jordaanse bestuur.) Ik ben teruggereisd via Syrië naar Libanon. Het was een spannende tijd, de tijd van de Egyptische president Nasser en het Arabisch nationalisme. De stichting van de Verenigde Arabische Republiek was net gerealiseerd. Je kon zonder visum van Syrië naar Egypte. De hele sfeer in die dagen was zeer optimistisch. De Suez-oorlog was net achter de rug, die politiek gezien gewonnen was door Nasser. Die oorlog was het antwoord van Engeland, Frankrijk en Israël op de nationalisatie van het Suez-kanaal door Nasser in 1956. Het Westen vreesde dat de VAR zich zou uitbreiden. In die tijd dat ik in Libanon zat kwamen er Amerikaanse soldaten vanuit zee binnen om te voorkomen dat Libanon zich zou aansluiten. Ik had een legerbroek aan en ik kreeg de raad om die maar niet te dragen omdat mensen konden denken dat ik een soldaat was. In Jordanië, voormalige Engelse kolonie, zaten de Engelsen. Ik heb Engelse soldaten in Oost-Jeruzalem zien lopen. Jordanië werd door Nasser voortdurend op de korrel genomen. Nasser noemde koning Hoessein “de hoer van het imperialisme”. Toen ik op 14 juli naar Irak wilde gaan brak daar de revolutie uit. Het was een heftige geschiedenis,

de koning en de zeer pro-westerse premier Nuri es-Said werden vermoord.

Hoe lang bent u totaal weggeweest?

Ik denk een maand of vier. In Beiroet heb ik bij een agentschap van de Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij (KNSM) gevraagd of ik mee kon als ‘matroos onder de gage’. Dat kon en ik moest de hondenwacht doen. De hondenwacht betekende aan het roer staan van twee tot zes uur 's nachts. Het schip ging naar allerlei Middellandse zeehavens en deed bijna een maand over de reis naar Rotterdam. Na een week werd ik ziek. Toen was het afgelopen met de hondenwacht en moest ik naar de ziekenboeg. Speciaal voor mij hebben ze nog Algiers aangedaan, waar op dat moment al twee jaar een bevrijdingsoorlog tegen de Franse overheersing werd gevoerd. Bij de dokter bleek dat ik geelzucht had.

Wat heeft u na uw reis gedaan?

Daarna heb ik mijn studie afgemaakt. Als ik opnieuw mocht kiezen zou ik Arabisch hebben gekozen met Islam als bijvak. Het Arabisch is een fantastisch mooie taal. Ik zou het goed willen spreken en niet alleen kunnen lezen. De hoogleraar godsdienstwetenschap, bij wie ik afstudeerde, was lid van de Rotary. Toevallig had de nationale rotaryclub in 1960 een beurs te vergeven voor een jaar studie in een ontwikkelingsland waar je dan heen ging als “ambassador of goodwill”. Na een kleine competitie viel de keuze op mij. Het maakte veel indruk dat ik had verklaard, hoewel van origine theoloog, niet als zendeling te willen gaan. Ik wilde naar de Amerikaanse universiteit in Beiroet om beter Arabisch te leren spreken. In Beiroet moest ik elke week een rotary bijeenkomst bezoeken in het King George hotel en met mensen in het Frans converseren, een kleine ramp.

Hoe heeft u het gehad in Beiroet?

In Beiroet kwam ik in contact met studenten uit India, Pakistan, Filipijnen, Ethiopië en uit Arabische landen. Er waren ook veel Palestijnen. De politieke sfeer van die tijd, 1960/1961, was vergelijkbaar met de periode van mijn reis. Het was de tijd van de Algerijnse bevrijdingsoorlog en er waren veel demonstraties. Ik had een leraar Arabisch voor het vak kranten-arabisch, dan lasen we stukjes uit de krant. Hij was een Palestijn en nodigde mij een keer uit in zijn huis in Beiroet. Daar woonde hij heel bescheiden. Hij liet mij de sleutel en een foto zien van zijn huis in Nazareth dat zij hadden moeten verlaten in 1948. Dat zijn van die vluchtige

“Ik was Nora trouw gebleven, ze was tenslotte een heel goede keuze”

ontmoetingen die later blijken dieper te zijn gegaan dan je op dat moment realiseert. Toen ik, terug in Nederland, sprak over Palestijnse vluchtelingen, reageerde men daarop met veel onbegrip “Wat nou Palestijnse vluchtelingen? Ze gingen vrijwillig. Hun leiders hebben ze daartoe aangespoord.” Door deze reacties werd ik toch nog een zendeling, maar dan naar het Westen toe. Mijn vader heb ik tenslotte nog kunnen bekeren. Veel later zei hij “Je hebt toch gelijk gehad”.

Wanneer heeft u uw vrouw Nora ontmoet?

In 1959, een half jaar voordat ik naar Beiroet vertrok, heb ik Nora ontmoet. Eén voorwaarde van de Rotary was dat je niet getrouwd mocht zijn. Dat was wel even afzien. We schreven veel brieven. In die tijd kon je moeilijk bellen. Daarom ben ik kort na afsluiting van het Academisch jaar naar Amsterdam teruggegaan. Ik was haar trouw gebleven. Dat was een goede beslissing en ik ben nog steeds heel gelukkig met Nora. Een paar maanden later zijn we getrouwd. Al snel kregen we een dochter en daarna een zoon.

Wat heeft u met uw studie gedaan? Tenslotte was, zeker in die tijd, een studie van Islam en Arabisch behoorlijk ver van het bed.

Ik werd docent bij de vakgroep godsdienstwetenschap van de theologische faculteit aan de UvA. In 1968 promoveerde ik op de oorsprong van het vasten in de Koran. Een buitengewoon interessant, maar moeilijk onderwerp. Er zijn weinig concrete historische gegevens, het werd een ware these. Het gaat om de onderlinge verwantschap tussen de drie religies. Het historisch en vergelijkend onderzoek hierover heeft mij altijd gefascineerd. Ik gaf o.a. het vak 'inleiding in de islam', een verplicht vak voor theologiestudenten. Bij het IMNO, Instituut Moderne Nabije Oosten, nam ik les in het gesproken Arabisch. Daar leerde ik Musa Suudi kennen, de vader van Radi Suudi. Die was actief voor wat hij noemde "the cause", de Palestijnse zaak. Hij kwam oorspronkelijk uit Jeruzalem en via Londen, waar hij bij de BBC had gewerkt, was hij terecht gekomen in Amsterdam. Hij gaf na de Juni-oorlog veel lezingen en dan ging ik soms mee om zijn Engels te vertalen. Dan had je natuurlijk ook nog Mahmud Rabbani,

bezetting was geen issue. Aan de orde was de oorsprong van het conflict en dat was het recht van terugkeer. Wij baseerden ons op twee punten, op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en op resolutie 194 van de algemene vergadering van de Verenigde Naties.

De dag na de oprichting kwamen er grote stukken in de kranten. De 'bekering' van Piet Nak stond erin centraal. Van de kant van het Joodse Kerkgenootschap en de Zionistenbond kwam zware kritiek. We werden meteen beschuldigd van antisemitisme.

Bent u al die jaren aan het NPK verbonden gebleven?

Ja, al heel snel veranderde het NPK van karakter. Vooral omdat de PLO een onafhankelijke organisatie werd. De PLO was opgericht in 1964 door de Arabische Liga. In 1969 maakte het zich daarvan los en werd Yasser Arafat voorzitter. De PLO stond vanaf dat moment voor een seculiere staat met gelijke rechten voor joden, christenen en moslims. Het NPK schaarde zich achter het PLO-standpunt maar niet iedereen kon die stap maken. Met die nieuwe doelstelling moesten

Anderen zeiden: "Bent u wel eens in Israël geweest?" of "Waar twee kijven, hebben twee schuld" en "Palestijnen zijn ook geen lieverdjes".

Het is opvallend hoe snel de meningen veranderd zijn in de loop van de laatste jaren. Steeds vaker hoorde je "Wat goed dat jullie dit doen." of "Ik koop al jaren geen Israëlische producten." Enkele reacties van joodse kant wil ik speciaal noemen. Ik herinner mij dat iemand zei: "Als u niet ogenblikkelijk ophoudt dan word ik vreselijk boos op u. Mijn naam is Cohen." "Nou en?" hadden we kunnen antwoorden, maar we zwegen. Een vrouw uit de Watergraafsmeer zei: "Hoe durven jullie? Mijn hele familie is in de oorlog uitgemoord." Dan weet je niet wat je moet zeggen. Achteraf weet je het wel. Ik had moeten zeggen: "Wat hebben de Palestijnen daar mee te maken?" Je wordt altijd gefrustreerd met de jodenvervolgung tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De Tweede Wereldoorlog is nog steeds niet afgelopen. Het is pas echt afgelopen als de Palestijnse kwestie in billijkheid geregeld wordt. Rechtvaardigheid kan al bijna niet meer geëist worden. Er zijn nu ook rechten aan de andere kant ontstaan.

De laatste tijd merk ik pas dat mensen het een goede actie vonden. Maar het was niet vol te houden elke twee weken. De organisatie was zwaar. Pamfletten moesten steeds vernieuwd worden en ik vroeg mij af of het wel zoden aan de dijk zette. Maar na de Tweede Intifada moesten we gewoon iets doen. Nu is het op een veel breder vlak opgepakt. Vooral in Engeland zijn o.a. vakbonden en kerken bezig met boycotacties, desinvesteren en sancties. Het Komitee is daar ook druk mee bezig. De bedoeling is dat we via het publiek bewustwording creëren. We willen het koopgedrag van het publiek beïnvloeden en daarmee een signaal afgeven aan Israël dat die zijn politiek moet wijzigen en VN resolutie 242 (beëindiging van de bezetting van 1967), VN resolutie over de muur en de VN resolutie 194 over de Palestijnse vluchtelingen moet uitvoeren. De Palestijnse vluchtelingen hebben het recht op terugkeer naar hun huizen en akkers. Voor mij is het dan pas voorbij. Maar er moet nog heel veel water door de Jordaan vloeien voordat het zo ver is.

Tot het zover is blijft u strijdbaar?

(Hij slaakt een zucht) Ik doe mijn best.

Kees en Nora, 2007

een Palestijnse student uit Haifa. Die heb ik later leren kennen. Hij is zakenman geworden en honorair consul van Koeweit.

Hoe ontstond de oprichting van het Palestina Komitee?

De oprichting is vooral te danken aan Mahmud Rabbani en Piet Nak. Piet Nak stond in die tijd bekend als de organisator van enkele grote Vietnam-demonstraties. Maar hij was ook de man die in de Tweede Wereldoorlog heel nauw betrokken was bij de Februaristaking. De Israëlische ambassade probeerde hem te winnen voor een demonstratie na de Juni-oorlog. Maar Rabbani was ze voor. Piet Nak was onder de indruk van diens weergave op tv van het lot van de Palestijnen. Hij is eigenlijk omgeslagen. Van Israël had hij een onderscheiding gekregen voor zijn moedige verzet tegen de jodenvervolgung. Die onderscheiding stuurde hij terug. Hij was een geweldige aanwinst. Piet Nak was een eenvoudig man die zijn hart op de juiste plaats had al kwam hij vaak niet al te diplomatiek uit de hoek.

Wat was uw functie bij de oprichting?

Ik raakte er bij betrokken via het Midden-Oosten Bulletin waaraan ik had meegewerkt samen met Gerrit Jan Harbers, buitenland secretaris van de PSP. Wij hielden ons bezig met de beginselverklaring van het komitee in oprichting. Op 14 mei 1969 was de oprichting een feit via een teach-in. Ik meen in de Brakke Grond in Amsterdam, gevolgd door een informatieweek met een tentoonstelling en films. At van Praag van Cineclub-Vrijheidsschool had daarin een groot aandeel. De verklaring die we lanceerden werd ondertekend door 60 personen uit progressieve partijen, vredesorganisaties, studentenbeweging en Midden-Oosten deskundigen. De verklaring gaat eigenlijk maar om één ding: het recht van terugkeer voor de Palestijnse vluchtelingen. Tot 1967 was dat het probleem geweest 'etnische zuivering' zeggen we tegenwoordig. Israël was al twee jaar de bezetter maar de

mensen zich schriftelijk akkoord verklaren. Het Komitee werd als het ware opnieuw opgericht en ging een andere visie uitdragen. In 1972 begonnen we met de Nieuwsbrief Palestina Komitee, dat is nu de Soemoed geworden. De Nieuwsbrief was anti-imperialistisch, het ging over Palestina en over de reactionaire politiek van de Arabische staten. We kregen dankzij de gemeente een kantoor op de zolder van de Lauriergracht. In de hoogtij-dagen hadden we twee vaste krachten. Eén volledig en twee halve krachten. Ik ben jarenlang penningmeester geweest en ik heb bijna altijd in de redactie van het blad gezeten.

Na mijn pensioen ben ik opnieuw in het bestuur van het NPK gekomen. Tijdens de eerste Intifada was er weer een opleving van het Komitee, Maar de Oslo-akkoorden hebben het Komitee geen goed gedaan. Er haakten mensen af. Men dacht dat er vrede zou komen en ik dacht dat aanvankelijk zelf ook. Tijdens de tweede Intifada werd de sfeer heftiger. Palestijnen beschikten nu over wapens. Het NPK heeft toen twee demonstratie georganiseerd, eind 2000 en een hele grote in april 2002. We zijn ook begonnen met boycotflyer-acties voor de Albert Heijn, eerst in Rotterdam en vanaf december 2001 in Amsterdam. Het ging om een boycot van alle Israëlische producten. Het was geen absolute boycot, doch zolang Israël de resoluties van de VN negeert. Op sandwichborden stonden de namen van producten als Jaffa, Tivall, Carmel en de leus "Leven, land, toekomst voor de Palestijnen". Voor de meeste van de 50 Albert Heijnwinkels in Amsterdam hebben we gestaan, ook voor enkele Natuurwinkels zoals die op de Elandsgracht. De eigenaar daarvan kwam altijd boos zijn winkel uitgerend dat we moesten ophoepelen. We hebben het zo'n 70 keer volgehouden tot november 2005.

Hoe waren de reacties?

Heel verschillend, vooral oudere mensen deden alsof ze je niet zagen en zeiden dan half in het voorbijgaan "antisemieten".

Resolutie 194(III) van de VN-Algemene Vergadering, paragraaf 11 (1948)

Besluit dat vluchtelingen die naar hun huizen wensen terug te keren en met hun burens in vrede willen leven daartoe in staat gesteld moeten worden zodra dit te verwezenlijken is, en dat door de verantwoordelijke regeringen of overheden, krachtens volkenrechtelijke beginselen of krachtens billijkheid, schadevergoeding betaald moet worden voor eigendom van hen die ervoor kiezen niet terug te keren, alsmede voor eigendom dat verloren is gegaan of is beschadigd. Draagt de Verzoeningscommissie op zorg te dragen voor de repatriëring, hervestiging en voor de economische en sociale rehabilitatie van de vluchtelingen en voor het uitbetalen van de schadevergoedingen...

IMPORT UIT ISRAËL

IK EET
ALLEEN NOG
ONBESCHOTEN
GROENTE

Loesje

“Nederlandse struisvogelpolitiek in wapenhandel met Israël”

“In principe” wil Nederland Israël geen wapens leveren, om niet bij te dragen aan mensenrechtenschendingen en oplopende spanningen. Maar Nederland steekt zijn kop in het zand wanneer anderen Nederland gebruiken als doorvoerland.

Sonja Zimmermann

De Israëlische bezetting van Palestijns grondgebied kan alleen maar standhouden door de grootschalige inzet van wapens. Daardoor verloren tussen 2000 en 2007 5848 mensen het leven, en een zevenvoud raakte gewond. Het merendeel van de slachtoffers is Palestijns (80%) en daarvan zijn de meesten gewone burgers waaronder kinderen (VN-OCHA rapport augustus 2007). Naast doden en gewonden veroorzaakte de militaire bezetting ook enorme schade aan Palestijnse infrastructuur, gebouwen en landbouwgrond.

In zijn rapport “Wapenhandel en militaire samenwerking met Israël” vestigt de *Campagne tegen Wapenhandel Nederland* de aandacht op een aantal saillante feiten. Nederland is een belangrijk doorvoerland voor wapenhandel met Israël. In 2005 en 2006 werden volgens het ministerie van Economische Zaken ruim 160 miljoen slaghoedjes, 17 miljoen stuks munitie en tienduizenden patronen, rookgranaten en ontstekers uit de Verenigde Staten via Schiphol aan het Israëlische leger geleverd. Zelfs tijdens de Libanon oorlog in 2006 werd deze doorvoer geen strobreed in de weg gelegd. Nederland wil “in principe” geen wapens aan Israël leveren om niet bij te dragen aan mensenrechtenschendingen en oplopende spanningen in het gebied. Het Nederlandse beleid is hiermee in lijn met de Europese Gedragscode met betrekking tot wapenhandel. Tegelijkertijd kijkt Nederland volgens de *Campagne tegen Wapenhandel* de andere kant op als naar Israël exporterende landen Nederland gebruiken als doorvoerland. Naast de doorvoer van munitie maakt de Campagne zich in het bijzonder zorgen over Nederlandse levering van zogeheten dual use goederen (dit zijn goederen die zowel voor civiele als militaire doeleinden kunnen worden ingezet) zoals nachtzichtapparatuur en chemicaliën die als grondstof voor chemische wapens kunnen dienen. En tenslotte bevordert Nederland volgens de Campagne de Israëlische wapenindustrie door uit Israël wapens te kopen.

Israël behoort tot de belangrijkste bestemmingslanden van wapens die via Nederland worden doorgevoerd. Een kwart van de Nederlandse wapendoorvoer komt uit de VS en gaat naar Israël. Indien de goederen afkomstig zijn van NAVO of EU bondgenoten, doet Nederland de controle van de bondgenoot over de transactie niet nog eens over. Daar komt wat Israël betreft een politieke afweging bij, zoals blijkt uit de woorden van voormalige minister van Buitenlandse Zaken de Hoop Scheffer: “De VS houden Israël in militaire zin overeind door veel wapens aan dit land te leveren [...]. De politieke afweging die de Nederlandse regering daarbij gemaakt heeft, heeft een rol gespeeld bij de totstandkoming van het wapenexportbeleid en het doorvoerregime”. Volgens de Campagne

“Nederland levert Israël batterijen voor granaten”

koos de Hoop Scheffer daarmee in feite “voor de massale wapenexportpolitiek van de VS, hoewel die volledig in tegenspraak is met de terughoudendheid van Nederland”. Verreweg de meeste wapens die Israël tussen 2002 en 2005 kocht (4,4 van de 4,5 miljard dollar) waren afkomstig uit de VS. Daarbij vergeleken zijn de Nederlandse leveranties kinderspel (€39,44 miljoen). Die werden bovendien door het Ministerie van Economische Zaken zorgvuldig aan de bestaande criteria getoetst (de gevolgen van de regionale situatie, interne spanningen, mensenrechten). Evengoed leverden Nederlandse firma’s bijvoorbeeld simulatoren om Israëlische militairen te trainen met houthouwers. Israël gebruikte houthouwers op grote schaal in Libanon in de oorlog van 2006. Ook leverde Nederland Israël batterijen voor granaten die zowel materieel als mensen kunnen “uitschakelen”.

Een schimmig gebied vormen de zgn “compensatieorders”. Dit zijn orders die Nederlandse bedrijven krijgen wanneer de Nederlandse krijgsmacht wapens in het buitenland koopt. Een deel van die orders zit in het produceren van onderdelen voor diezelfde wapens. In componentenexporten naar de VS (bijvoorbeeld voor de F-16 en Apache) wordt in het gros van de gevallen alleen de VS als eindbestemming opgegeven. Problematisch hieraan is dat de VS exporten naar bijvoorbeeld Israël wel toestaan, waar de Nederlandse regering, zeker in het geval van veelvuldig ingezette wapens als de Apache en F-16, daarvoor onder de huidige omstandigheden

geen toestemming zou verlenen. Ook Israël is betrokken bij het ontwikkelen van de Joint Strike Fighter. Mocht, zoals voorzien, de Israëlische regering te zijner tijd besluiten de JSF als opvolger van de F-16 te kopen, dan raken Nederlandse bedrijven, zoals Stork dat onlangs een miljardenorder in de wacht sleepte voor het aanleggen van bedradingen van de JSF, wederom betrokken bij de bewapening van Israël.

Wat kun je doen om een halt toe te roepen aan de bewapening van Israël? Een aantal suggesties: 1) Steun een partij die regelmatig kritische vragen stelt over wapenleveranties aan Israël; zolang deze partijen samen geen meerderheid hebben in de kamer zal de politiek wegens blijven vinden om Israël van wapens te voorzien; 2) ga na of je bank of pensioenfonds zijn geld in wapenproductie investeert (zie bijvoorbeeld de pensioenwijzer van de *Campagne tegen Wapenhandel*), en sluit je aan bij of start zelf een actie om dit aan de kaak te stellen; 3) schrijf brieven naar parlementariërs en bestuurders en laat dit onderwerp niet onbesproken!

In oktober 2007 bracht de Campagne tegen Wapenhandel het rapport van Marc Akkerman “Wapenhandel en militaire samenwerking met Israël” uit. Het rapport is te downloaden van www.stopwapenhandel.org.

WELKOM IN DE WERKELIJKHEID

Justus van Oel

www.justusvanoel.nl

In maart 2004 bezocht ik, samen met Mieke van ICCO, een christelijke hulporganisatie, voor het eerste de bezette gebieden. Mieke wist, uit ervaring, dat ergens gedurende die reis ik in tranen zou uitbarsten. Dat was niet in Gaza, al had dat makkelijk gekund. Dat was niet in Nablous, hoewel dat makkelijk had gekund. Dat was niet in Hebron, want daar neemt Mieke geen nieuwelingen mee naar toe, dat kunnen ze gewoon niet aan. Nee, mijn hart brak in Ramallah, in het Heemstede-Aerdenhout van corrupt Fatah-land, in een zaaltje van het conservatorium. Daar zaten vier keurige Palestijnse meisjes, die vloeiend Engels spraken, en ze speelden een divertimento van Mozart. Ze zetten in,

en het was of ik ter plekke de grond onder mijn voeten kwijt raakte. Over wat daar, in een halve seconde, met mij gebeurde ben ik nog steeds niet uitgepraat en ik me dat moment blijvend herinneren als een van de leerzaamste ervaringen in mijn leven. Waar ik om weende, dat was niet de muziek. Het ging ook niet om de Palestijnen. Het ging over mijzelf. Een mens kan niet in zijn eigen hersenen kijken, zelden althans. Toch overkomt het je soms, en het is meestal niet leuk, wat je dan ontdekt.

Ik keek naar de spelende meisjes, even, draaide mijn hoofd weg, staarde uit het raam, en wat ik zag, op mijn innerlijke bioscoop scherm zagezegd, was dit, en ik lieg niet: er stapte,

uit mijn hoofd, een man. Ik herkende hem direct. Hij was de boze oer-Palestijn uit 40 jaar NOS-journaal, met een kalashnikov op zijn rug, en ik zag hem, boven de daken van Ramallah langzaam van mij wegllopen. Alles wat ik tot dan toe over Palestina had gedacht, zinnig of onzinnig, had met die man te maken gehad. En niets met die meisjes, die daar toch echt tegenover mij zaten. In de Donald Duck zie je regelmatig stripfiguurtjes die onder een groot blok beton staan, aan een dun touwtje, met daarop geschreven ‘1000 kilo’. Daar, in Ramallah, halverwege maat 16 van het Divertimento van Mozart, brak het touwtje. En daar lig je dan onder je blok beton. Welkom in de werkelijkheid.

ASN Bank breekt met bedrijf dat investeert in de Israëlische bezetting

Dankzij de inzet van enkele rekeninghouders heeft de Nederlandse ASN Bank de multinational Veolia uit hun beleggingsuniversum gezet. Het bedrijf investeert in de Israëlische bezetting. Veolia transport neemt deel in het consortium City Pass, dat in 2005 een contract ter waarde van 400 miljoen afgesloten heeft met de Israëlische regering voor de aanleg van een snel-tram in Jeruzalem. De sneltram verbindt illegale nederzettingen in de bezette Palestijnse gebieden met West-Jeruzalem. Dit project speelt een cruciale rol bij het in stand houden van de illegale nederzettingen en versterkt het permanente karakter daarvan. De ASN Bank is de eerste Europese bank die zich terugtrekt uit een bedrijf dat profiteert van de Israëlische bezetting van de Palestijnse gebieden.

Jacqueline de Bruijn

De rekeninghoudster die met deze actie begon is consultant Adri Nieuwhof. Zij werkte van 1978 tot 1992 voor het Komitee Zuidelijk Afrika en zet zich sinds vijf jaar in voor vrijheid, gelijkheid en naleving van het Internationaal Recht in Palestina/Israël. Voor haar werk reist ze veel in Palestina, en schrijft over de situatie als vaste correspondent voor The Electronic Intifada.

Hoe kwam u tot deze succesvolle actie?

Mijn man, Wim, kreeg een baan in Geneve. Daar las ik over een protestactie tegen Conexx, Veolia transport, omdat het investeert in een illegale tramlijn in bezet Palestijns gebied. Wij hebben geld staan bij de ASN Bank en Wim leest altijd de ASN informatie heel goed. Dus die zei, "Veolia! ASN investeert in Veolia". Toen zijn we het via Internet gaan nazoeken. De ASN Bank is heel open over hun geldzaken. Wim heeft als eerste een mail geschreven naar de ASN Bank. Hij schreef dat hij het niet gepast vond dat Veolia in het beleggingsuniversum van de ASN Bank zat. Vervolgens zijn we met een klein groepje de ASN Bank via de email gaan bewerken. We schreven dat dit niet kon en dat wij binnen een redelijke termijn verwachtten dat de ASN Bank zich terug zou trekken uit Veolia.

Wat was de reactie van de ASN Bank?

We hadden ingeschat dat de ASN Bank het snel zou uitvoeren. Het duurde wat langer. Later bleek dat de ASN Bank eerst een dialoog wilde opstarten met Veolia of de multinational wel op de hoogte was van deze feiten. De filosofie van de ASN Bank is dat een bedrijf kan veranderen en dat zij wellicht in een dialoog een bedrijf kunnen motiveren om hun beleid te veranderen. In de tussentijd ben ik informatie gaan vergaren over Veolia. In Amerika bleek er onderzoek gedaan te zijn door een consumentenorganisatie naar de praktijken van Veolia. Uit het onderzoek kwam een negatief beeld, niet alleen over hun beleid in Jeruzalem. Veolia opereert in de transportsector, in de watersector en huisvuil ophalen en ze blijken een praktijk te hebben van rommelen met cijfers en bij het verkrijgen van orders smeergeld te betalen. Ik ben toen regelmatig gaan publiceren over Veolia om de ASN Bank onder druk te zetten.

Waar publiceerde u dan?

Ik heb voor de website electronicintifada gekozen omdat dat wereldwijd gelezen wordt, ook door mensen die actief zijn rond Palestina en Israël. In Nederland zit een redacteur, Arjan el Fassed, van de Electronic Intifada en aan hem heb ik gevraagd of deze artikelen op de website geplaatst konden worden. Het bleek dat EI graag deze artikelen wilde plaatsen omdat Veolia een multinational is die over de hele wereld zit.

Reageerde de ASN Bank hierop?

De ASNbank zei dat ze tijd nodig hadden. Ze vertelde niet dat ze eerst in dialoog wilde gaan met Veolia. Dus zijn we steun gaan zoeken bij organisaties. In Nederland heeft stichting Een Ander Joods Geluid en de ontwikkelingsorganisatie ICCO zich achter de actie geschaard. In Israël en Palestina zijn ook organisaties achter de actie gaan staan. Zij hebben direct een oproep gestuurd naar de ASN Bank met de vraag of ze zich willen terugtrekken.

Welke organisaties waren dat?

De Palestijnse organisatie Badil, de Israëlische organisatie Zochrot, de VN gerelateerde organisatie Habitat International en de Stop the Wall campagne. Verder heeft de Palestijnse Negotiation Support Unite direct een brief, namens de Palestijnse Autoriteiten, geschreven. Uiteindelijk had ik in november 2006 een gesprek met de directie van de ASN Bank. Met de voorzitter van Een Ander Joods Geluid, een vertegenwoordiger van de Stop the Wall campagne en een jurist, gespecialiseerd in Internationaal recht, zijn we naar deze bespreking gegaan. Ik had een heel pak brieven bij me waarin de ASN Bank werd opgeroepen om de banden te verbreken met Veolia. Door al deze activiteiten meldde de ASN bank, ze hoefden die brieven eigenlijk niet eens te lezen." we gaan ons terugtrekken uit Veolia." Een bijkomend effect was dat de organisaties die een brief hadden geschreven allemaal op de hoogte waren gesteld van de praktijken van Veolia. Zij deelden in het succes en zijn nu ook bondgenoot. Deze organisaties kunnen daardoor ook overige acties richting Veolia of andere initiatieven in Nederland onderschrijven. We hebben nu een steun in Israël en Palestina opgebouwd die voor elke andere actie weer ingezet kan worden. In het begin waren we teleurgesteld dat de ASN Bank niet in een week 'om' was. Maar uiteindelijk werkte het heel positief dat het maanden duurden. Hierdoor hebben we heel veel steun gekregen en zijn we er uiteindelijk sterker uitgekomen. Dus de les is: actie voeren kost tijd, maar het levert ook wat op.

Hoe ging de dialoog met de ASN Bank?

Toen de ASN Bank om was hebben we een media-medewerker ingehuurd. Die heeft met de ASN bank onderhandeld om dit nieuwsfeit gezamenlijk naar buiten te brengen. Wij voelden gewoon dat het besluit van de ASN Bank groot nieuws is. Nog niet eerder had een Europese Bank zich teruggetrokken uit een bedrijf dat investeert in de Israëlische bezetting. Als je succes hebt moet je proberen om zelf de communicatie over het succes te regisseren. Daardoor is het ook heel lang in het nieuws gebleven, ook in samenwerking met organisaties in Israël. Nadat wij het nieuws hadden gebracht op de website electronic intifada hebben deze organisaties de Haaretz, Israëlische krant, geïnformeerd. Hierdoor verscheen er een artikel over de ASN Bank in de Haaretz. Het Nederlandse persbureau ANP pikte dit weer op en vervolgens kwam het een week later opnieuw in de Nederlandse media.

Kunt u anderen helpen bij soortgelijke acties?

Als mensen ideeën hebben voor acties kunnen ze mij altijd bellen of emailen. Ik ben bereid mee te denken en contacten te delen. We hebben na afloop van de actie alles op papier gezet en een informatiebestand opgebouwd. Het is belangrijk om kennis te delen.

Hoe gaat het nu verder met Veolia en de tramlijn?

Wat begon als een actie richting ASN Bank wordt nu een wereldwijde actie. In Denemarken is deze actie opgepakt en inmiddels heeft Veolia besloten om te desinvesteren. Veolia trekt zich terug uit de Deense markt. Ze konden bieden op nieuwe contracten, maar ze hebben besloten dat niet te doen. Naar hun zeggen is dat naar

aanleiding van strakke wetgeving rond bijvoorbeeld werknemersrechten. Maar volgens mij had het met de negatieve publiciteit te maken. Een bedrijf zal nooit zeggen dat het door activisten komt, maar je weet maar nooit. In Frankrijk wordt een rechtszaak tegen Veolia aangespannen. De redenering is dat volgens de Franse wetten bedrijven zich behoorlijk moeten gedragen. De sneltram in Jeruzalem gaat over bezet gebied en dat is in strijd met het Internationaal Recht en daarmee is het geen behoorlijk en verantwoord ondernemen. Vanuit Palestina wordt de druk nu opgevoerd richting meer-

“Mijn belangrijkste actietip: zorg voor een lange adem en voer langzaam de druk op”

Oosten is een enorme groei-markt voor Veolia. Destijds zei Veolia: “We wisten niet dat de Palestijnse Autoriteit tegen was.” Om dit nu voor te zijn gaat deze brief naar de overheden. Dit is een rechtstreeks gevolg van de succesvolle actie in Nederland.

Wat zijn uw belangrijkste tips?

Mijn belangrijkste actietip: zorg voor een lange adem en voer langzaam de druk op. Geef de ander de tijd om te veranderen. Heb geduld, maar geef niet op en laat ze niet los. Blijf ze informeren, bij nieuwe ontwikkelingen stuur direct een e-mailtje naar de contactpersoon in het bedrijf. Zet een informatiestroom op en blijf aan de bel trekken. Spreek een datum af op welke termijn er gereageerd gaat worden en bij succes regisseer de publiciteit.

a.nieuwhof@samora.org

“Ik was zwanger van mijn dochter en wilde biologische producten kopen”

Als u producten koopt uit Israël is het goed mogelijk dat deze producten uit nederzettingen komen. Hoogzwangere Mieke Zagt vroeg in een biologische winkel uit welke gebieden de Israëlische producten komen. Tot haar grote schrik bleek dat deze producten onder andere uit nederzettingen komen. De Israëlische exporteur Agrexco mengt producten uit de nederzettingen met producten uit Israël en verkoopt het als ‘Made in Israël’.

Jacqueline de Bruijn

Mieke en haar dochter Nora

U bent een actie begonnen tegen biologische winkels, hoe is dat gegaan?

Ik was zwanger van mijn dochter en wilde biologische producten kopen en ben gaan shoppen in de natuurwinkel. Veel producten waren afkomstig uit Israël. Aan het personeel heb ik gevraagd of ze zeker weten dat deze producten niet uit Israëlische nederzettingen komen. Omdat ik in de winkel geen afdoende antwoord kreeg heb ik de directie geschreven of ze mij konden garanderen dat hun producten niet uit een nederzetting komen. Eerst gaven ze toe dat tomaten en puntpaprika's uit nederzettingen komen. Ik schreef terug: "Dat druist in tegen het internationaal recht en wilt u daar als natuurwinkel mee stoppen."

Wat was hun antwoord hierop?

Uit hun antwoord bleek dat ze eigenlijk helemaal niet kunnen zeggen welke producten uit nederzettingen komen. De importeur, Agrexco, van wie zij het betrekken, mixt producten uit Israël en nederzettingen in bezet Palestijns gebied door elkaar. Hierop heb ik teruggeschreven: "Ik vind dat als bewuste consument niet goed. Ik wil niet alleen biologisch verantwoorde producten kopen, ik wil ook moreel verantwoorde producten kopen. Ik ga die producten dus niet meer bij u kopen, tot u mij kunt zeggen welke producten uit nederzettingen komen en welke niet." Er zijn verschillende redenen waarom men, en zeker de natuurwinkel, geen nederzettingen producten mag verkopen. Ten eerste is het illegaal. Het Internationale Gerechtshof bekrachtigde in 2004 de illegaliteit van de Muur en de nederzettingen. Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag heeft heel duidelijk gezegd dat wij geen steun mogen verlenen aan de nederzettingen en aan de bouw van de Muur. Er is ook een politiek argument. Nederzettingen staan vrede in de weg. De bouw van de nederzettingen gaat maar door. De nederzettingen zorgen ervoor dat er water en land geconfisqueerd worden. Waardoor het dagelijkse leven van de Palestijnen onmogelijk gemaakt wordt. Nederzettingen worden bewaakt door het Israëlische leger. Maar een derde argument, voor met name biologische verkoop, is dat de producten uit een nederzetting worden gemixt met producten uit Israël en worden verkocht als 'Made in Israël'. Het biologisch keurmerk vereist dat je precies kunt traceren waar jouw tomaten of jouw groente en fruit en andere producten vandaan komen. Agrexco en andere Israëlische exporteurs, waar de Natuurwinkel gebruik van maakt, mixt die producten waardoor het dus niet mogelijk is om te traceren waar producten vandaan komen. Waardoor je dus ook nooit een biologisch keurmerk zou mogen voeren. Alleen al om technische redenen zou dat een motief moeten zijn voor de natuurwinkel om te weigeren om deze productie af te nemen. Ik hoop dat ook andere biologische verkoop-

punten dit argument serieus nemen en exporteurs uit Israël checken. Zodat de winkels kunnen garanderen dat hun producten niet uit nederzettingen komen. Of anders kiezen voor een andere importeur. Er zijn genoeg alternatieven voorhanden. De producten uit bijvoorbeeld Spanje zijn even goed. In de correspondentie heb ik al deze argumenten gegeven.

Is dit een eenmansactie?

Ja, dit is een eenmansactie. Inmiddels gesteund door heel veel mensen om mij heen. Ik heb mensen om mij heen geïnformeerd waar ik mee bezig ben en gevraagd of zij als cc

vermeld wilden worden in de emailcorrespondentie aan de Natuurwinkel. Elke keer als ik een brief schreef voegde ik nieuwe mensen toe. Op een gegeven moment heb ik voorgesteld om mijn argumenten mondeling toe te lichten. Ik heb samen met de voorzitter van Een Ander Joods Geluid een heel constructief gesprek gehad met de directeur van Udea, Erik Jan Brink. Hij beloofde binnen enkele weken antwoord te kunnen geven. Daar heeft hij zich aan gehouden. Zijn antwoord was: "Er zullen in de Natuurwinkels geen producten meer verkocht worden die afkomstig zijn van de joodse nederzettingen."

Denkt u dat de cc-lijst een rol gespeeld heeft? Dat de directie daardoor bereid was om met u te praten?

Ja, dat denk ik wel. Via de cc-lijst gingen mensen ook zelf reageren richting de Natuurwinkel en de directeur zag dat die lijst steeds maar groeide. Ik denk dat hij op een gegeven moment heeft gedacht: "Dit is serieus. Die dame stopt niet, de cc lijst is levend, die mensen reageren echt en laat ik haar nu maar uitnodigen om te bekijken of we zaken kunnen doen."

Zou u dit ook met andere landen doen, waar onrecht is?

Ja, dat heb ik ook gedaan, maar Israël heeft mijn speciale belangstelling. Omdat de bezetting al veertig jaar duurt en veel Palestijnen al zestig jaar in de Diaspora leven en dit is een bezetting die ik symbolisch vind voor de ellende die op dit moment in het Midden-Oosten plaats vindt. Het wordt gecreëerd door onze Westerse buitenland politiek. Ik denk dat dit symbool staat voor heel veel andere problemen in de rest van de wereld. Ik heb jarenlang als vrijwilliger voor Amnesty International aan Iran gewerkt. Daar heb ik geleerd wat mensenrechten en internationaal recht betekent.

Wat is uw uiteindelijke doel?

Mijn doel is dat winkels hun beleid bijstellen en klanten kunnen garanderen dat hun producten niet uit nederzettingen komen. Hiervoor hoeft je geen honderdduizenden mensen op de been te brengen. Je moet een aantal heel serieuze klanten vinden die assertief zijn en die goed begrijpen waar je mee bezig bent. Als je die weet te motiveren met je mee te doen dan neemt de natuurwinkel maar ook elke andere zaak het heel serieus. Want ze zijn natuurlijk bang voor een slechte PR die dat met zich mee brengt. Eigenlijk moet je zorgen dat je de doelgroep goed informeert en dat kan op heel veel manieren. Via aandeelhouders vergaderingen via artikelen, via dit soort interviews.

Dat je mensen de kennis geeft?

Ik hoop dat het inspirerend is en ik hoop dat andere mensen dit voorbeeld gaan volgen. Er zijn heel veel bedrijven zoals deze Natuurwinkel, bijvoorbeeld de HEMA die Barkan wijn verkoopt. Die kunnen geen garantie geven dat hun producten NIET uit nederzettingen komen. Ook al zegt HEMA van wel, Barkan betreft druiven uit de nederzettingen. Dat staat zelfs op hun eigen website. We zouden dit allemaal moeten aantrekken en die bedrijven moeten benaderen.

Wat moeten mensen doen die dit lezen en achter deze actie staan?

Consequent navraag doen bij Israëlische producten of het uit een nederzetting komt. Als ze daaraan twijfelen, schrijf, laat van je horen. Benader eerst het personeel. Krijg je daar geen afdoende antwoord. Schrijf naar de directie en laat weten dat je het daar niet mee eens bent, dat je dat niet wil.

DE DRUPPEL HOLT DE STEEN UIT!

Israël bombardeerde vakbondshoofdgebouw in Gaza

Foto: Mohamed Omar

Palestijnse vakbeweging vraagt om internationale solidariteit

Wim Lankamp

De FNV heeft al vele jaren een relatie met de Palestinian General Federation of Trade Unions, de PGFTU. Binnen de FNV (in ABVAKABO) is sinds ruim een jaar een Palestina-werkgroep actief om concreter inhoud te helpen geven aan de hard nodige vakbondssolidariteit met de Palestijnse collega's. Op het programma staat o.a. het komen tot bezoeken aan Palestina, het ontvangen van een delegatie en het bekend maken van de desastreuze situatie in Palestina vanwege de Israëlische bezettingspolitiek. Deze bezettingspolitiek draagt in versneld tempo bij tot verlies van werk en inkomen, waardoor het merendeel van de Palestijnen onder het armoedeniveau leeft.

De internationale vakbeweging wil dat de bezetting van 1967 direct eindigt. De Palestijnse vakbonden roepen op tot solidariteit en steun.

Leden van alle FNV-bonden zijn dan ook zeer welkom om zich aan te sluiten bij de werkgroep of om nadere informatie te vragen. Contactpersoon voor de ABVAKABO-FNV-Palestina-werkgroep: Lot van Baaren: lotvanbaaren@fastmail.fm / 06-53.75.99.50

Zij bezocht begin 2008 de Palestijnse vakbeweging.

Een vakbondsdossier: <http://www.palestina-komitee.nl/dossiers/16>

Stuk Muur met data

Foto: Wim Lankamp

60 jaar Israël uitbundig gevierd

Sonja Zimmermann

In 2008 wordt overal ter wereld het 60-jarig bestaan van de staat Israël gevierd, ook in Nederland. Nederlandse parlementariërs zoals VVD-er Hans van Baalen zitten graag vooraan om vriendschap te betuigen aan de joodse staat, en ook CDA-minister Verhagen is een graag geziene gast bij de viering van 60 jaar Israël. Maar wat valt er eigenlijk te vieren?

60 jaar geleden werd de staat Israël gesticht, een staat voor joden. De staat zou een veilig heenkomen bieden aan overlevenden van de Holocaust en alle joden waar ook ter wereld. Na de Tweede Wereldoorlog sprak dit velen ook in Nederland aan, vanwege het alom gevoelde afgrijzen over de massaslachtingen onder joden tijdens de oorlog. Er is bepaald niets mis met het feit dat VVD-politici als Hans van Baalen en CDA-politici als ministers Balkenende, Verhagen, Donner en Hirsch Ballin er blijk van willen geven dat zij joden in het algemeen het beste toewensen. Maar dat is iets anders dan de staat Israël te feliciteren met zijn 60-jarig bestaan, want met welke wapenfeiten feliciteren ze het eigenlijk?

Hoe hard moeten ze hun ogen dichtknijpen om over het hoofd te zien dat er in 1948 voor de stichting van de joodse staat ruim 750.000 Palestijnse bewoners uit hun vaderland verdreven werden om het joden mogelijk te maken de scepter te zwaaien over een joodse staat? En hoe stevig moeten ze gladstrijken dat joodse zionistische milities Palestijnse huizen en dorpen plunderden en verwoestten om de sporen van Palestijnse bewoning uit te wissen? Hoe kunnen de verjaardagsgasten vergeten zijn dat in 60 jaar tijd geen Palestijnse vluchteling heeft kunnen terugkeren omdat Israël, om een joodse staat te kunnen blijven, hun dit recht ontzegt? Hoe kunnen de gelukwensers door de vingers zien dat Palestijnse burgers die in Israël zijn gebleven na 60 jaar nog steeds IDP's (Internally Displaced Persons) zijn en niet in de buurt mogen komen van hun oorspronkelijke woonplaatsen, en tweederangs burgers zijn louter vanwege hun niet-joods zijn? Hoeveel was moeten ze in hun oren stoppen om het woord "transfer" dat in Israël gemeengoed is voor het uisdrijven van Palestijnen niet te horen zodat ze Israël volmondig met zijn 60ste verjaardag kunnen feliciteren?

“Dansen op de graven van de Palestijnen”

Is het een felicitatie waard dat Israël sinds de 1967 oorlog nieuwe gebieden bezet houdt, opnieuw ruim 300.000 Palestijnse burgers heeft verdreven die het eveneens de terugkeer ontzegt? Feliciteert Verhagen soms Israël omdat het erin geslaagd is sinds zijn oprichting en erkenning door de Verenigde Naties tientallen VN Resoluties naast zich neer te leggen zonder dat daarop sancties volgden, zoals in 2004 de Resolutie tegen de Muur? Verdient Israël soms gelukwensen vanwege het omsingelen en volledig van de wereld afsluiten van 1,5 miljoen burgers in Gaza, en het dagelijks bestoken van burgers door middel van tanks, F16's, en onbemande vliegtuigen?

Of zou Israël soms felicitaties krijgen omdat het zo'n fijne handelspartner is waarmee Nederland goede zaken kan doen? Feliciteren ze Israël omdat de Westers die er in de regering zitten ons soort uiterlijk hebben, ons soort kleren dragen, onze taal en cultuur beheersen, en onze politieke en militaire belangen kunnen behartigen? Vormen de felicitaties die Verhagen en van Baalen aan Israël overbrengen geen bewust verraad aan de basisbeginselen van de Rechten van de Mens, aan de beginselen die de Europese Unie huldigt, aan de Nederlandse grondwet zelf? Houden ze niet een bewuste poging in om Israël's misdaden tegen Arabieren te bedekken, evenals zijn opeenvolgende oorlogsmisdaden in Libanon en Palestina, zijn wurgende omsingeling en collectieve bestraffing van 1,5 miljoen omsingelde Palestijnen in de Gazastrook?

Het vieren van 60 jaar Israël schendt per definitie de rechten van de Palestijnen en verdiept hun onderdrukking. Het maakt de weg naar rechtvaardigheid, vrijheid, gelijkheid, en duurzame op internationaal recht gebaseerde vrede langer dan ooit tevoren. Wie 60 jaar Israël viert "danst op de graven van de Palestijnen".

“Boycot Israël is een eenduidige term”

“Laat Israël erkennen dat Palestijnen recht hebben om te leven” zegt Yaël Singer, zelf jodin en van oorsprong Israëlische. Om dat te bereiken moet Israël als zodanig geboycot worden, en niet alleen produkten uit de nederzettingen. Op het Plein in Den Haag spreekt ze voorbijgangers hier al jaren op aan.

Winnie de Ceuninck van Capelle

Yaël is in Haifa geboren in 1962, dochter van joodse ouders die in 1948 vanuit Boedapest en Bratislava naar Israël kwamen. In 1982 kwam ze naar Nederland, naar ze zelf zegt “gevlucht”. Ze vond de sfeer in haar geboorteland ondragelijk, de discriminatie van vrouwen door orthodoxe joden, de onderlinge haat tussen orthodoxen, seculieren, Sefardische en Ashkenazische joden enerzijds en de Arabieren anderzijds, maar vooral ook de behandeling van Arabieren zoals op de zogenaamde “slavenmarkt”, waar Palestijnse arbeiders op werk wachten, in Haifa. De discriminatie van Arabieren was toen al praktisch op alle fronten voelbaar. Waarom wil ze heel Israël boycotten, en niet producten uit de illegale nederzettingen? Yaël: “Je kunt toch ook niet een beetje zwanger zijn? Acties moeten niet slap zijn en ‘Boycot Israël’ is een eenduidige term. Israël moet erkennen dat Palestijnen recht hebben om te leven. Daarmee begint het. Er zijn 1,5 miljoen Palestijnen in Israël, maar eigenlijk bestaan ze voor Israël niet. Israël is een staat voor de joden. Dat moet veranderen, er moet gelijkheid komen voor iedereen.” Vanaf 2001 is ze begonnen met haar één-persoons picket-acties op het Plein, elke andere zaterdag en donderdagen tussen twaalf en één. Meestal staat ze er samen met Floris en haar vriend Jan. Haar spandoek en pamfletten

Yaël Singer deelt boycot Israël flyers uit op het Plein

Foto: Winnie de Ceuninck van Capelle

brengt ze mee in de fietstas. Nadat het spandoek tussen twee bomen is opgehangen deelt ze pamfletten uit aan voorbijgangers. De meesten lopen snel door, maar sommigen nemen het uit beleefdheid aan. Een enkeling verscheurt het. Sommigen weigeren pertinent iets aan te nemen. “Lezen is weten”, zegt ze dan, of “We hebben het niet geweten hoeft niet meer”. Mensen met wie ze in gesprek komt moedigt ze aan met de woorden “Iedereen kan iets doen”.

In de jaren dat ze op het Plein staat is de sfeer wel veranderd. Er is nu meer openheid, denkt ze. Maar in Israël niet, mensen zijn er gehersenspoeld en daarom luisteren ze niet naar een andere mening. Er verschijnt dit jaar veel informatie over de Nakba, (etnische zuivering van Palestijnen ter wille van de joodse staat). Voor de meeste Israëliërs is het een grote schok hierover te horen, men gelooft het niet of wil het niet geloven.

Lessen uit het grijze actieverleden

Harry Hendrix

De historicus Erik Haverkort is in opdracht van het Nederlands Palestina Komitee in het actieverleden van vier solidariteitsbewegingen gedoken: de Vietnambeweging, de anti-apartheidsbeweging, de Stichting Zelfbeschikking West-Sahara en het Burma Centrum Nederland. Hij ging op zoek naar welke drukmiddelen deze organisaties gebruikt hebben en welke effectief leken te zijn.

Concreet handelingsperspectief

Uit Haverkorts onderzoek blijkt dat succesvolle acties uit het verleden vaak een duidelijk handelingsperspectief boden. Een goed voorbeeld hiervan is de Boycot Outspan Aktie (BOA). BOA begon in 1970 een succesvolle boycotactie tegen Outspan-sinaasappels onder de leus ‘pers geen Zuid-Afrika uit’. BOA gebruikte indringende posters waarop het hoofd van een zwarte Zuid-Afrikaan op een sinaasappelpers wordt uitgeperst. Acht jaar na de start werden er amper nog Outspan-sinaasappels verkocht. Ook an-

dere consumentenacties tegen de verkoop van producten zijn vaak succesvol geweest. Zo bleek uit de campagnes tegen de handel in Angolese koffie, Krugerrands en Zuid-Afrikaans fruit dat Albert Heijn en Douwe Egberts uiteindelijk gevoelig waren voor de eisen van de anti-apartheidsbeweging.

Lokale actiegroepen

Bij de Outspanactie bleek ook het grote belang van lokale actiegroepen, omdat zij bij uitstek in staat bleken om de campagnes dicht bij het publiek te brengen. Veel tijd investeerde BOA in de contacten met die lokale groepen. Deze groepen organiseerden de acties en konden het publiek kennelijk overtuigen om geen Outspan-sinaasappels meer te kopen. Eén actiedoelwit en verschillende actiestrategieën. Haverkort vond ook aanwijzingen dat de keuze voor één enkel actiedoelwit de herkenbaarheid en slagkracht van een campagne kan versterken. Maar daar zitten ook risico's aan. Het bestaansrecht van een organisatie kan gaan wankelen wan-

neer het doel niet wordt bereikt. Dat kan ten koste gaan van de geloofwaardigheid. Door het gebruik van verschillende actiestrategieën en het voeren van kortstondige kleinere acties om de achterban gemotiveerd te houden, zou dat voorkomen kunnen worden.

Informatievoorziening

Een ander belangrijk campagne-aspect is de informatievoorziening. Zonder goede gegevens over de situatie en het onrecht in het betreffende landen is het onmogelijk om een goede campagne te voeren en mensen te mobiliseren. De Vietnambeweging maakte daarvoor gebruik van haar Vietnambulletin. Dit bulletin vormde een belangrijk tegenwicht tegen de Nederlandse kranten die, zeker in de beginperiode, berichten uit de Amerikaanse media klakkeloos overnamen.

Samenwerking

De verscheidenheid binnen de solidariteitsbewegingen lijkt zowel positieve als negatieve gevolgen gehad te hebben. Bij de Vietnambeweging zorgde de onderlinge strijd, vooral tussen socialisten en communisten, voor een snelle teloorgang van veel organisaties. Bij de anti-apartheidsbeweging leek die verscheidenheid juist een kracht. Bij de anti-apartheidsbeweging ontstonden veel verschillende organisaties met ieder hun eigen achterban. Deze organisaties kozen vaak voor samenwerking op deelreinen. Zo konden de organisaties zich enerzijds richten op een gemeenschappelijk doel en anderzijds op het voeren en mobiliseren van de eigen achterban. Haverkort vond de overeenkomsten tussen de anti-apartheidsbeweging van de jaren 80 en de Nederlandse Palestina-beweging van nu een verrassend resultaat van zijn onderzoek. Ook de Palestinabeweging groeide de afgelopen tien á vijftien jaar aanmerkelijk en raakte uit haar isolement. Ook de verscheidenheid nam toe. De komst van allerlei nieuwe bewegingen die zich met Palestina bezighouden, bijvoorbeeld vanuit een religieuze optiek, hebben de Palestinabeweging versterkt. Dit biedt goede perspectieven voor de toekomst van de beweging en voor onderlinge samenwerking.

Links: de Boycot Outspan Actie was gericht tegen apartheid in Zuid-Afrika. Het was een duidelijke en succesvolle campagne: binnen acht jaar werden er nog amper Outspan sinaasappels verkocht.

Rechts: een voorbeeld van het actieplatform Palestina